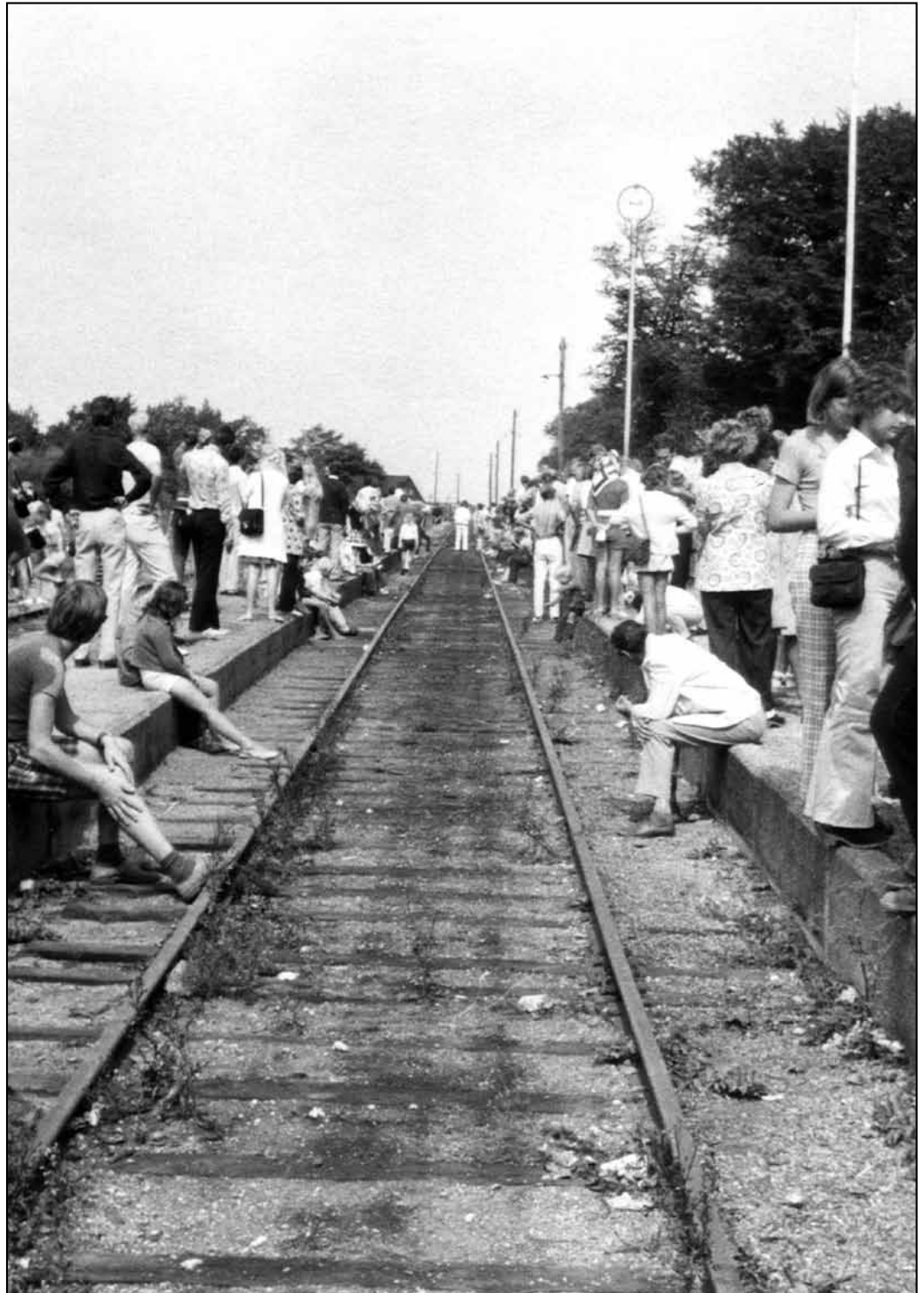

70 dec. 2018

på Ljungen

Pris 25 kr

På Ljungen under 25 år

KULTURFÖRENINGEN
Calluna
DÅ OCH NU PÅ LJUNGEN

På Ljungen under 25 år

Kulturföreningen Calluna inför 25 år 2019

En återblick på dessa fantastiska år ger en känsla av »har tiden verkligen gått så fort«.

Föreningen har nu sitt 70:e nummer av På Ljungen som du precis läser och vi tänkte göra en sammanfattning av både föreningens verksamhet och tidningens innehåll genom åren. Vi har nu lite över 600 medlemmar har gett ut 18 böcker under denna tid. Kulturstipendium och bidrag till ungdomar i Vellinge

Formel 1 på sjöbottnen – Höllviken töms på vatten och asfalteras!

Från en artikel 1934. Läs mer i nr 63 2016 om detta tänkta ...

Du kan ladda ner varje nummer om Du vill läsa mer på: www.calluna.nu. Bläddra ner en bit, så hittar du de äldre numren.

Per Albin-linjen

I nr 15 2003 talade vid om den unika försvarsmiljö som finns utmed Falsterbokanalens, som Calluna numera visar med utgångspunkt Falsterbokanalens, Kanaltornet.

Den så kallade Per Albin-linjen efter dåvarande statsministern Per Albin Hansson. Linjen byggdes 1939-1941. Över 1000 betongvärn av olika slag.

Genom tillstånd av Vellinge kommun och Fortifikationsförvaltning har vi nu visning av ett kulsprutevärn, ett rörskyddsrum och ett större skyddsrum för 24 personer. Ett mycket uppskattat nöje på en lördagsförmiddag. Att gå ner i underjorden uppskattats bland annat av barn som tycker det är spännande. Vi har nämligen också visningar för intresserade skolbarn inom kommunen som efter anmälan också är välkomna utan kostnad.

I nr 19 2004 hade vi reportage kring en utdelning av Kulturstipendium och Kulturpenning.

Kämpinge herrlag gymnastik får gåvobrev.

Kulturpenningen tilldelas Mikael Neumann för hans arbete med »Sånger från Näset«.

Sebastian Victor en framstående squashspelare med hög europaklass trots sin ungdom

Sebastian Gustafsson en hårt arbetande musiker som gjort stora framsteg inom alla delar av musik han valt att ägna sig åt.

Oljeborrning

En udda händelse som vi berättade om i nr 32 2007, Oljeborrning i Höllviken! Här finns väl ingen olja?

Under första halvåret 1947 hade man börjar borra. Enligt geologiska undersökningar skulle här eventuellt finnas möjligheter till liten utvinning, men man hittade mest varmt vatten som skulle om det var tillräckligt varmt så skulle detta kunna konkurrera med elenergin. Vid Rabyvägen hittade man varmt vatten på 73 grader. Men det ansågs inte ekonomiskt gångbart och projektet lades ner.

Så sent som 2016 hade man nya

försök vid borrhålet på Sjöscouter- nas tomt vid kanalen.

»Borrningarna slutförda, borrhålet är intakt. Det är ett användbart borrhål med varmt vatten som går att använda för att värma ett fastighetsbestånd. I vanliga fall brukar man växelvärma ned i ett hål och sedan upp i ett annat. Detta ger större effekt. I detta fall har vi bara ett hål och skall därför kika på alternativa lösningar.

Detta kan därför bli ett innovationsprojekt där universiteten och energimyndigheten är intresserade av att dra lärdomar ifrån. Vilken effekt man får från ett och samma borrhål«.

Säger John C Stranne expert från EON, som var en av deltagarna vid denna nya provbörning.

Det intressanta för framtiden kan ju vara att det är ju här kommunen enligt planer vill bygga bostäder.

Tåget har gått!

I nr 45 2011 hade vi rubriken tåget som gick och aldrig kom tillbaka, en talande bild med ett talande sammanhang (se omslaget).

I nr 49 2012 »Absoluta Favoriter« en bildkavalkad var en stor utställning vi hade med bilder från lite senare tider än de vi brukar visa. Genom *Bilder i Syd* fick vi tillgång till många av Sydsvenskans bilder. Efter ett omfattande arbete med att gå igenom olika mappar och lådor med bilder fick vi fram ett antal

som vi tyckte var representativa, där vi visste att våra besökare skulle känna igen sig på motivet eller tom känna igen sig på bilderna. Det blev många glada skratt och utrop bland besökarna just med detta att man kände igen både bild och människor.

På bilden här kände Lena Holmgren och Birgitta Ericson sina mödrar Edit Nilsson och Linnea Jönsson på väg från slutpredikan i Missionshuset i Falsterbo 1979.

På Ljungen under 25 år, forts.

Ett myllrande folkliv invigningsdagen, rekord i antalet besökare hela veckan.

I samband med invigningen fick Mikael Kristersson vår Kulturpenning för »hans engagemang i samhälls- och naturfrågor och hans framgångar som naturfilmare«.

I nr 56 presenterade vi den största utställningen vi haft, vi celebrerade Falsterbohus 100 år, utställningen gjorde tillsammans med boende på Falsterbohus.

Invigningsdagen kom besökare i kläder från tiden och husartroppen ställde upp.

I samband med utställningen kom också boken »Falsterbohus med tårna i sanden och klackarna i taket« ut och blev mycket väl motagen.

Sanden blev till guld

Under 2013 gav vi ut vår bästsäljare

»Sanden blev till guld«.

I nr 57 2014 visar vi lite kring vårt 20-års jubileum, fest och glam, musikkår mm. Synnerligen uppskattat, ett stort arbete bakom för att få allt att fungera.

Flera av våra stipendiater framträdde, här Mikael Neuman i aktion här Emma Björkegren som får tack-samma och välförtjänta applåder.

Vi nr 57 2014 berättade vi också att vi försökte få kanalornet som byggnadsminne. Vi fick avslag av Riksantikvarieämbetet. Det var

helt enkelt inte rätt instans. Under tiden har emellertid kommunen förklarat att byggnaden kommer att läggas inom detaljplan och inte får påverkas. Vi bevakar frågan så gott vi kan.

I nr 60 2016 tittade vi på en siluett som man inte kan undgå att se när man kommer in mot Höllviken, St. Hammars mölla. Möllan från 1500 talet finns den omnämnd i olika danska skrifter. I dag sköter St. Hammars mölleförening, möllan och historien kring denna är

intressant och Mölleföreningen beskrev den utförligt i en stor artikel. Mölleföreningen ett välbesökt midsommarfirande varje år

Bildbanken

I nr 63 2016 presenterade vi vår bildbank. Den består av 1000-tals bilder, från vårt område Näset, med Skanör och Falsterbo. Hemsidan www.calluna.nu, klicka bildbanken

På Ljungen under 25 år, forts.

och du kan botanisera hur du vill. Vi har lagt vår logga på bilderna och det är meningen om man vill ha en bild i högre upplösning mot en mindre avgift tas loggan bort.

Nr 66 2017 en utställning kring badlivet under åren och även med boken *Allt om Bad på Näset*.

Dagen till ära är styrelsen uppklädd efter mer eller mindre badmode tillsammans med kommunalrådet Carina Wurtzler som invigde utställningen inför många intresserade besökare.

Har du inte dessa nummer av På Ljungen finns de att köpa i två omgångar 1998-2005 omfattande nr 25, 2006-2009 26-40. I vissa fall har vi även senare nummer på lager, hör gärna av Er, calluna@tele2.se Böckerna kostar 180 kr st. Enstaka nummer 15 kronor. Men som sagt Du kan ladda ner tidningarna lågupplöst och gratis från vår hemsida www.calluna.nu

Denna som jag kallar återblick visar endast en liten del av vår verksamhet som under åren verkligen blivit en profil i dessa sammanhang och vi hoppas kunna fortsätta, även om det kanske blir nya styrkvinnor och män i föreningen framöver. Vi får se fram emot 2019.

Vi avslutar med ett antal bilder av olika slag från Bildbanken. Gå gärna in på vår hemsidan och botanisera

ihj

Folk på Näset förr. I.

Knösabonden

Några av Falsterbonäsets bofasta män och kvinnor förr kunde för sommargäster och andra te sig som original. Jag tänker då på människor som var födda runt sekelskiftet 1800/1900 och som var i sin krafts dagar fram till, låt säga, slutet av 1960-talet. I skildringar på prosa eller vers av Näsets folk under den tiden betonades ofta deras originella sidor och skildringarna fick på så sätt ett eftersträvat exotiskt drag.

Enligt ordboken är ett original en människa som sticker ut genom sin personlighet, livsföring, ja, kanske till och med genom sina fixa eller bisarra idéer. Men jag vill i första hand se de människor som stack ut på Näset förr som originella i bemärkelsen egna, det vill säga starka, självständiga personer som gick sina vägar genom livet och inte krökte rygg för att passa in.

Det fanns många män och kvinnor av den sorten förr på Näset. Några hörde till de gamla tvillingstädernas Skanör med Falsterbo toppar, som kyrkoherde Pfaff, borgmästare Torslow eller botanikdocenten af Klerker. Andra var mera av folket. De senare riskerar i vår tid att sjunka under minnenas horisont. Det är min avsikt att i en serie artiklar i på Ljungen lyfta fram »... vanligt folk på Näset förr«. Jag anser att deras levnadsberättelser är en viktig del av Näsets historia som vi bör försöka att komma ihåg. Och om de var original får läsaren själv bedöma. »Domen över död man ...« är ju till syvende och sist ett värdeomdöme.

Knösabonden Olof Jeppsson

Denna första artikel skall handla om lantbrukaren Olof Jeppsson, ofta kallad Knösabonden, och det lilla som är allmänt känt om hans familj. Den skall också handla om Jeppssons gård som alla i Skanör förr menade »... allt låg bra ensligt«, trots att gården bara låg en kort väg

från Skanörs dåtida centrum, mitt i en tätbefolkad region och under en så modern tid i vårt land som efter första världskriget.

Olof Jeppsson var född 1888 i Skanör. Den lilla dubbelstaden Skanör med Falsterbo hade medeltida och äldre ursprung när Olof såg dagens ljus, men befann sig då ännu i det bakvatten orten hamnat i efter sin medeltida storhetstid. Det gällde i hög grad jordbruket. Åkrar och ängar var inte skiftade. Nötkreaturen vallades i kollektiv form av två hörar (boskapsherdar) på Ljungen. Gåsaflockarna vankade fritt på stadens gator och torg.

Knösagården

Efter sin pågatid sökte sig Olof Jeppsson till lantbruksskolan i Alnarp för att lära sig allt om framtidens lantbruk. Han ville bruka jorden men inte på gammalt sätt som bonde utan på nya sätt som modern lantbrukare. Jeppsson köpte jordbruksmark på Näset och byggde 1917 gård på Knösen, Falsterbonäsets norra udde. I en tidningsintervju på Olof Jeppssons ålders höst beskriver han de ägor han köpt så här, i något redigerad och kompletterad form.

År 1917 bestod min åkermark av 40 skiften över hela Näset. Jag kunde inte ens vända min plog på egen mark när jag plöjde vissa tegar, så smala var de. Marken på Näset låg oskiftad sedan urminnes tider men när jag och några andra markägare med mig ville få ett skifte till stånd var vi 9 som röstade för – men 72 som röstade mot. Men det blev småningom laga skifte i alla fall. Och mina ägor skiftades till 34 tunnland åker- och betesmark.

Skifte av åker och äng

Förr, redan på den danska tiden, var näsetböndernas åkrar många, små och strödda över Näsets yta. I mitten på 1700-talet antogs en skiftesreform, Storskiftet, som syftade till att sammanföra varje bondes

mark till få och helst ett skifte. Även om storskiftet var en framgång ville Sveriges dåtida makthavare driva reformen vidare. I Skåne infördes Enskiftet i början av 1800-talet. Enskiftet sprängde byarna men gav samlad åkermark runt de utflyttade gårdarna. Och 1827 kom Laga skifte som än mer möjliggjorde att de urgamla åkerbitarna samlades.

Naturligtvis ville Olof Jeppsson samla sin mark. Hans 34 tunnland var 17 hektar. En yta motsvarande 200 x 850 meter. Lagd i ett par skiften, eller så, skapades möjlighet till rationellt åkerbruk med måttlig konstgödning och som skulle ge ett lönsamt lantbruk. Men när Jeppsson hade fått skiftat måste en sak ha slagit honom. Ingenstans på Näset finns Söderslätts feta jordmån. Näsets jord är sandig. Och mest sandig är åkermarken på Knösen. Det var ett envist och idogt arbete på Knösagårdens magra ägor som därför blev Olof Jeppsson liv.

Familjen Jeppsson

År 1919 gifte sig Olof Jeppsson och med sin hustru Stina fick han två döttrar. Vid slutet av sitt liv kunde makarna samla både barn, barnbarn och barnbarnsbarn.

Familjen Jeppsson kom att föra ett isolerat och ensligt liv på Knösagården. Gården låg visserligen bara ett par km från Rådhusorget i Skanör men för skanörarna på den tiden tedde sig den vägen lång, som till Falsterbo, minst. Skanör med Falsterbo hade fått elektriskt ljus 1917 men det hade aldrig varit på tal att dra ledning till Knösagården. Familjen Jeppsson hade alltså i mitten av 1950-talet varken tillgång till elektriskt ljus eller andra bekvämligheter som fordrade elektricitet. Radio. Kyl. Frys. Tvättmaskin. Man pumpade upp vatten för hand ur egen brun. Man hade utedass. Och under beredskapstidens kalla vintrar, liksom under alla familjens andra vintrar på Knösagården, måste hemmet hållas varmt med

spis och kaminer eldade med ved, kol och briketter.

Min mor, Rigmor Melin, f. 1914 och fastboende i Skanör till i början på sextioalet, sa alltid, om folket på Knösen kom på tal, att hon aldrig mött varken Olof eller Stina på Skanörs gator. Och inte heller jag, som var påg i staden i slutet av femtioalet, har någonsin hälsat på Knösabonden eller hans fru. Men det hände att Jeppsson ilsket ropade efter oss pågar när vi drog runt på Knösen. Det gillade han inte. En gång, till och med, blev han så upprörd att han sköt i luften med sin hagelbössa för att skrämma oss – Jeppsson tyckte inte om att vi plockade björnbär i snåren norr om hans gård.

Liv och leverne

Olof Jeppsson ville aldrig medge, att livet på Knösagården var ensligt och att makarna var, eller blivit, enstöringar i sin isolering. Själv var Jeppsson under ett par årtionden ledamot av syskonstädernas taxeringsnämnd. Och det är möjligt att makarna Jeppsson hade andra sociala kontaktytor. Det kan också tänkas att han inte kände behov av sådan samhörighet utan först och främst kände att han hörde samman med Nässets natur och historia. Knösabonden älskade sitt näs, naturen med hav och kust, djurlivet och då inte minst fåglarna över näset, sommarns värma och vinterns kyla. Till vildfåglarna la Olof Jeppsson om vintrarna ut hinkvis

med korn. Och så kunde han också på hösten dryga ut vad gården gav med fasaner, raphöns, kaniner... och en och annan hare. Hushållet på Knösagården var nämligen i hög grad ett gammeldags självhushåll. Hönsen värpte och blev utgamla till kokehöns. Korna gav mjölk, grädde och smör. En kalv slaktades. Grisen stacks till hösten. Och Stina Jeppsson bakade gårdens bröd. Knösabonden berättade en gång för en journalist just det, och framhöll att någon elektisk spis behövde hon inte alls; Stina visste sedan länge vilken blandning av kol och briketter som gav bästa ugnsvärmen i kökets vedspis. Det var alltså mest specerier som makarna Jeppsson handlade i stan, alltså i Skanör

Folk på Näset förr. I, forts.

främst hos Bror Bengtsson, skulle jag tro. Kaffe, salt, peppar socker och liknade. Och så lysfotogen, förstås. Av Knösabondens egna ord i den ovan nämnda intervju 1974, Jeppsson var då 86 år gammal, förstår man att resorna till Skanör nog hade ägt rum en gång i månaden.

Först gick vi. Sedan blev det i många år häst och kärra. Och därefter cykel. Men nu åker vi taxi [färdtjänst] på kommunens bekostnad! Det blir en gång i månaden, som oftast. Men vi åker med en bekant tillbaka för vi tycker inte om att låta kommunen betala för oss.

Ett ensligt liv... eller?

Nej, Olof Jeppsson ville aldrig medge att familjen var enslingar på sin gård. Men jag tycker nog att han indirekt säger just det när han framhåller att de inte saknar något på sin gård. De var nöjda. De hade allt de behövde på Knösagården... utom elektricitet. Men vad betydde det?

Vi kallas ofta för enstöringar bara för att vi saknar elektricitet, rinnande vatten, vattentoalett, teve, oljeeldning, postgång... Men vi har batteriradio och telefon. Och vi åker taxi när vi skall handla. Det är väl ett tecken på att vi bor mitt i ett samhälle?

Olof Jeppssons starka band till Näset och, vill jag tro, hans karaktär gjorde inte bara att han älskade halvöns natur och djurliv utan också att han ville bevara gamla ting med anknytning till jordbruket och annat som fornt var. En hel del av redskap och fornfynd kom han också att donera till Falsterbonäsets Museiförening.

Olof Jeppsson gick ur tiden 1976. Jordfästningen ägde rum i Falsterbo kyrka, men gravsättningen i Skanör. Han vilar alltså så nära Knösagården som möjligt är.

Det var inte förrän i september 1987 som Sydsvenskan kunde trycka rubriken Knösagården får

elektricitet och i en senare artikel samma år skriva att »Torsdagen den 3 december 1987 blev elnätet i Sydsvrige fullt utbyggt. Sista utposten på Knösen i Skanör fick strömmen påkopplad«. Tänk efter... det var sjuttio år efter det att staden Skanör med Falsterbo fick elektricitet.

Berättelsen om Olof Jeppsson, Knösabonden, tror jag, kan inte avslutas bättre än med de rader Jeppssons änka och barn satte som slutord i hans dödsannons:

Ärlig och strävsam var Din vandring,

Stilla och fridsamt gick Du bort.

Lars Melin

Bilder ut en artikel i *Hemmets Veckotidning* 1973.

Om du kan berätta något om Olof Jeppsson får du gärna skriva till mig, adress Mellangatan 64, 239 30 Skanör, eller sända ett mejl, lars.andreas.melin@gmail.com.

Vem paddlar canadensaren?

Vi vet att det är Gunnar Holmdahl i mitten och att i fören sitter Jan Forkman.

Men vem som paddlar kan vi inte lista ut.

Vi vet att bilden är tagen av Gunnars pappa Erik 1947.

Vi vet att havet är Östersjön utanför Ljungsättersvägen och det är västra kanalpiren i bakgrunden.

Vet att Canadensaren förmodligen tillhörde familjen Emil Månsson på Ljungsättersvägen och var i så fall grön!

Vi vet att Jan Forkman hade sommarbesök av släktingar från Stockholm.

Men vi vet inget om någon kompis till Jan som kunde paddla!

Vi vet att Gunnar inte vet något! Men vill gärna veta något!

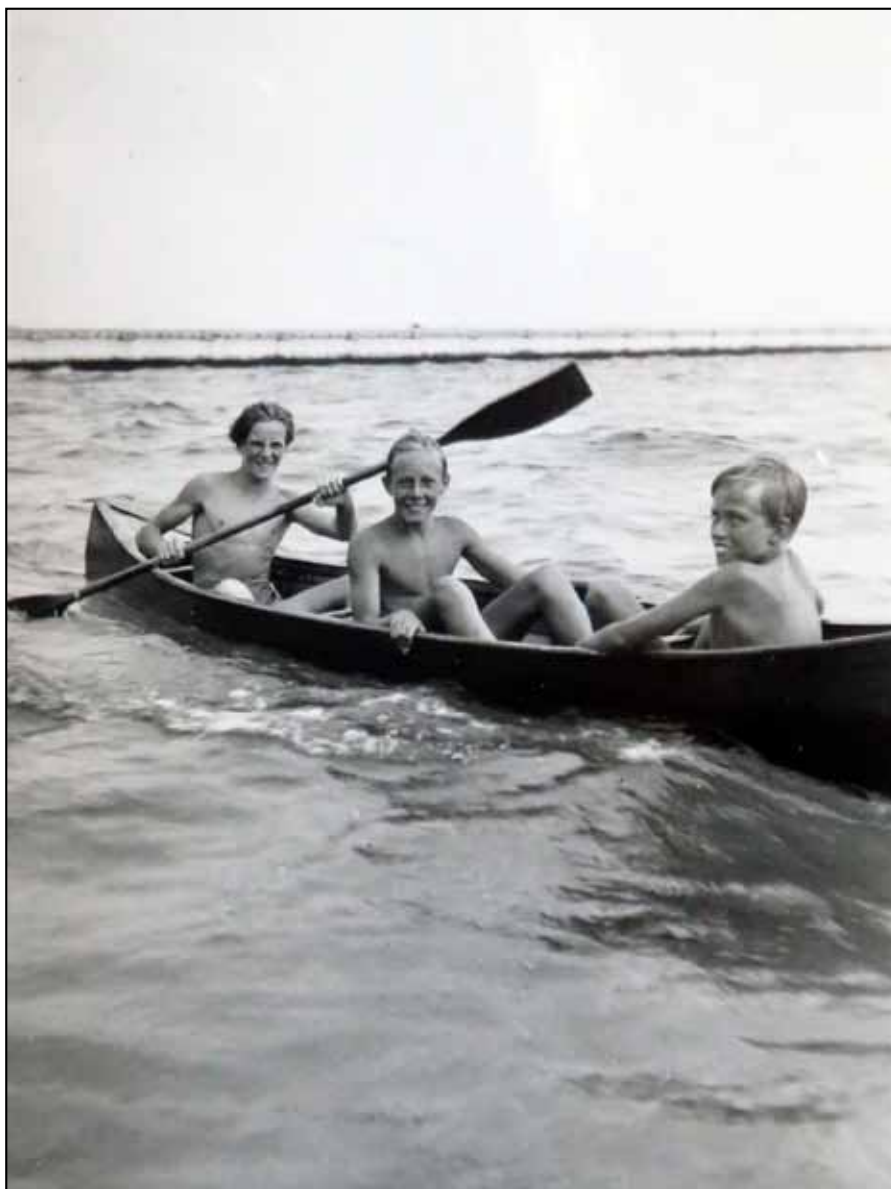
Och Erik Månsson vet heller inget. Men trodde att Callunaläsare kanske kan veta något.

Och vi vet att Nisse Balcke inte var paddlaren!

Och Jan lever tyvärr inte längre!

Om någon kan hjälpa oss ring i så fall:

*Gunnar Holmdahl 021-14 98 32
eller Nisse Balcke 040-44 41 38*

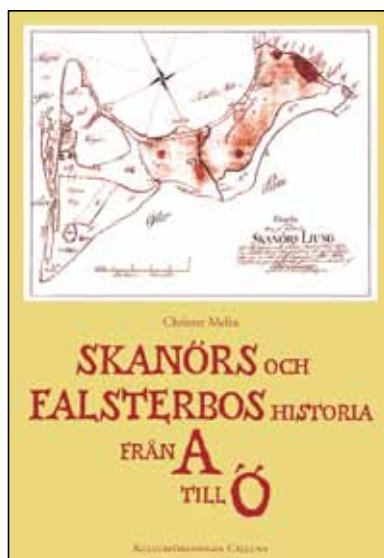
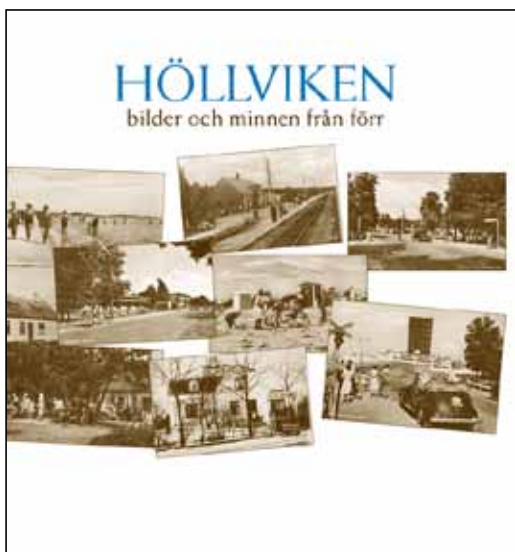
Bildbanken

Fler bilder från vårt arkiv: till höger en bild från stranden nedanför Falsterbohus. Till vänster en bild märkt »En Falsterbokärning« och en med två studenter som studerar en reklamskylt på den gamla kiosken vid stationen.

Alla tre bilderna kommer från Anna Aasas samling och är tagna kring 1920.

Läsning i vintermörkret

Böckerna finns att köpa på biblioteken i Höllviken och Skanör, Asps bokhandel, ICA Toppen och Höllvikens färg.

På Ljungen ges ut av
KULTURFÖRENINGEN
CALLUNA

Styrelse
Ingemar H. Johansson
Christian Kindblad
Eila Jonsson
Bertil Björck
Lars Melin
Roy Larsson

Redaktör
Christian Kindblad, *chk*
christian.kindblad@telia.com

Ansvarig utgivare
Ingemar H. Johansson, *ihj*
calluna@tele2.se

Grafisk form
Christian Kindblad

Tryck
Holmbergs, Malmö

Adress
Kulturföreningen Calluna
Västra Mölledalsvägen 18
236 34 Höllviken
040-45 11 48

Callunas hemsida
www.calluna.nu

Medlemskap 2019
Sätt in 200 kr på vårt konto
bankgiro 5470-1248

Tidningen utkommer
med 3-4 nummer per år.

Återge gärna våra artiklar
men ange alltid källan.

Ljung, *Calluna vulgaris*

KULTURFÖRENINGEN
Calluna
DÄ OCH NU PÅ LJUNGEN